

Osteochondros – ett vanligt ledproblem hos växande hundar

Lennart Sjöström, Chefveterinär Kirurgi och Ortopedi, Diplomate European College of Veterinary Surgeons

Osteochondros och andra tillväxtrubbningar förekommer ofta hos växande hundar av medelstora och större raser.

Bakgrunden till osteochondros och andra tillväxtrubbningar i skelett och leder

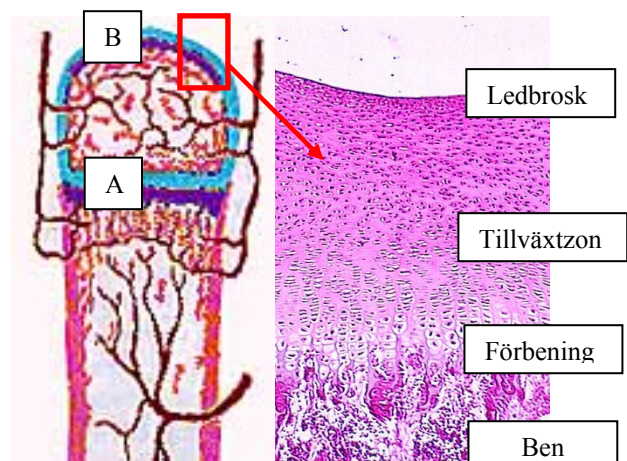
Osteochondros (förkortat OCD) i olika leder, samt fragmentering av processus coronoideus i armbågsleden (förkortat FCP), är genetiskt betingade sjukdomar, d.v.s. bakgrunden är ärftlig. Men OCD / FCP är inte medfödda. Ledskadorna finns alltså inte när valpen föds. I stället uppstår en tillväxtrubbning under den fas när valpen växer som allra fortast, oftast vid 4-6 månaders ålder. Den genetiska bakgrunden för OCD / FCP är sannolikt kopplad till anlaget för snabbvuxenhet.

Utfodringen har betydelse för uppkomsten av OCD / FCP och andra tillväxtrubbningar. Hos en individ / ras som saknar genetiska anlag för att utveckla OCD kan man inte framkalla sjukdomen genom felaktig utfodring. Men om hunden har anlagen kan skadorna utlösas och förvärras genom en felaktig utfodring. Framför allt är det överutfodring med kalk och energi, huvudsakligen kolhydrater och fett, som kan bidra till uppkomsten av OCD. Överutfodring med protein ger inte OCD. Generellt rekommenderas att man under tillväxten använder ett tillväxtfoder avsett för storvuxna hundraser. Dessa foder innehåller en balanserad mängd kalk och andra mineraler samt en begränsad mängd energi. Det är klokt att välja ett foder från en välrenommerad tillverkare så att man kan lita på att sammansättningen är den rätta. Inga tillskott eller andra foder ska ges vid sidan om, då förstör man näringsbalansen i fodret.

Motionen kan i viss mån påverka utvecklingen och följderna av en OCD / FCP. Det är mycket sällan unga hundar får för kraftig motion. Däremot är det dessvärre vanligt att köpare till valpar av större raser får instruktioner att skydda valpen från normal aktivitet och motion - valpen får t.ex. inte gå i trappor, hoppa in i bilen, vara lös eller leka. Sådana instruktioner motverkar helt sitt syfte! Under uppväxten bör man inte kräva fysiska prestationer eller ägna sig åt ren styrke- eller konditionsträning. Man bör även vara försiktig med lek med andra hundar, eftersom det kan uppstå stora påfrestningar. Men det är viktigt att en hund som växer hela tiden ska använda sitt skelett och sina leder till normal fysisk aktivitet! Hunden måste alltså ges full motion, och ska få göra allt som ingår i ett normalt dagligt liv för en hund!

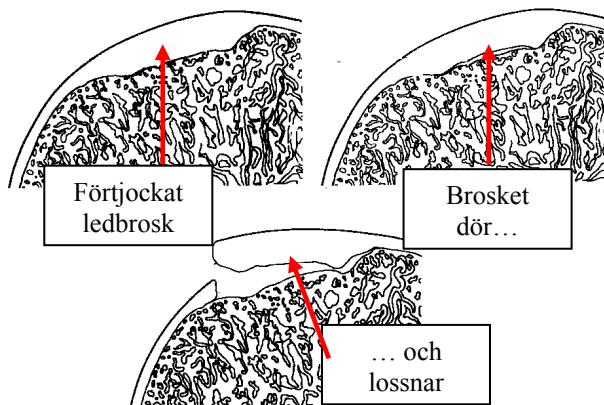
Vad händer när en hund får OCD / FCP?

De långa rörbenen i skelettet växer framför allt i de så kallade tillväxtzonerna (A i figuren till höger). Men benet växer även i övergången mellan ledbrösket och den underliggande benvävnaden (B). I det understa skiktet av ledbrösket bildas hela tiden nytt brosk som skjuter ledbrösket framför sig mot periferin. Vartefter brosket växer sker en förbening av de djupare brosklagren, och brosket omvandlas successivt till benvävnad. På detta sätt hålls ledbrösket lika tjockt under tillväxten. Det är viktigt eftersom brosket saknar egen blod-

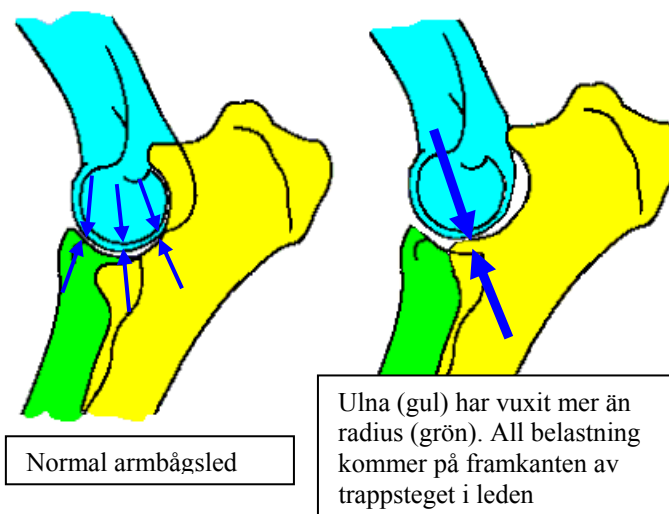

försörjning. Alla näringsämnen till brosket kommer från ledvätskan.

Hos hundar som utvecklar OCD är tillväxten alltför snabb, så att skelettet inte hinner anpassas till den allt större belastningen. Då skadas de tunna blodkärlen i benet under ledbrosket, varvid förbeningen av broskets djupa delar upphör. När brosket fortsätter växa blir ledbrosket så tjockt att näringsämnena från ledvätskan inte når fram till de djupare lagren. Brosket dör, och en spricka uppstår till ledbroskets yta. Osteochondrosen är ett faktum.

Fragmentering av processus coronioideus (FCP) har en särskild bakgrund. Här är orsaken en ojämn tillväxt i radius och ulna, som tillsammans utgör den undre ledytan i armbågsleden. Ulna kommer att växa mer än radius, varvid det uppstår en ”trappstegsbildning” i leden. I stället för att belastningen fördelas över hela ledytan kommer all vikt att hamna på framkanten av trappsteget. Benet håller inte för belastningen, utan det uppstår frakturer i benet. En eller flera lösa benfragment i leden orsakar kraftig irritation.

Symptomen

vid OCD / FCP börjar ofta vid 5-6 månaders ålder, ibland redan vid drygt 4 månader. Hunden visar hälta, som ofta är tydligare direkt efter vila men avtar efter en stunds rörelse. Ofta försöker hunden att avlasta den smärtande leden och får då ett avvikande rörelsemönster, såsom att benet hålls ut från kroppen eller vrids. Om hunden har OCD i t.ex. den ena armbågsleden är hältan lättare att se än om båda armbågslederna är angripna.

Det är mycket viktigt att inte nonchalera en hälta hos en växande hund! En unghund kan ju få en vrickning eller en muskelsträckning som ger hälta under några dagar, men alla hältor och rörelseproblem som sitter i längre än 7-10 dagar ska alltid undersökas av en ortoped.

Ett mycket stort problem i sammanhanget är att många unghundar med hälta antas ha ”växtvärk”. Kom ihåg att det inte finns något som heter växtvärk hos hundar! Det man ofta avser är en sjukdom som heter panosteit. Det är en form av benhinneinflammation som kan ge liknande besvär. Men panosteit har typiska symptom, och man kan ofta se typiska förändringar på röntgen. **SOM HUNDÄGARE SKA DU ALDRIG NÖJA DIG MED ATT VETERINÄR, UPPFÖDARE ELLER NÅGON ANNAN SÄGER ATT ”DET ÄR NOG VÄXTVÄRK”!** De flesta hundarna som har OCD / FCP kommer för sent till behandling därför att man fått ”diagnosen” växtvärk och därför väntat för länge på en riktig diagnos och behandling!

Diagnosen

OCD / FCP ställs framför allt genom en noggrann ortopedisk undersökning. Ofta tar man röntgenbilder för att se hur stora förändringar det finns i leden. Men tidigt i utvecklingen av en OCD / FCP ser man ofta inte några förändringar på röntgenbilden, eftersom röntgenbilden bara visar skelettet men inte ledbrosket och mjukdelarna. En normal röntgenbild behöver inte innebära att leden är frisk. Om man är säker på att en växande hund har ett problem i t.ex. armbågsleden, men röntgenbilderna är normala, är det c:a 90% chans / risk att hunden ändå har OCD / FCP.

Behandling av osteochondros

Artroskopi är den metod som sedan många år alltid används på Specialistdjursjukhuset vid OCD / FCP. Se separat länk Artroskopi! Artroskopi innebär "titthålskirurgi". Artroskopi ger överlägset bättre insyn i leden jämfört med konventionell kirurg, och därmed möjlighet att ställa en mer exakt diagnos. De flesta skador och förändringar i leden kan åtgärdas direkt artroskopiskt, d.v.s. utan att leden behöver öppnas. Därför är tekniken mycket skonsam för patienten. Många gånger får patienten komma hem redan samma dag, och det blir en snabbare avläkning och ett bättre slutresultat.

En förutsättning för att det ska ske en utläkning av brosket är att skadad och dött brosk och ben avlägsnas, vilket sker vid artroskopin. För att förbättra läkningen av broskskadan används ofta samtidigt en teknik som kallas microfracture. Det innebär att man via artroskopi med ett särskilt instrument gör små kanaler i benet, i vilka det kan växa in blodkärl. Det har visats vara den bästa metoden för att få en effektiv bildning av nytt brosk. Broskskador läker med s.k. ärrbrosk. Det är inte lika jämnt som normalt brosk, men det är väldigt mycket bättre än inget brosk alls!

En riktigt utförd rehabilitering är en mycket viktig del av behandlingen efter OCD / FCP. Ofta är det rehabiliteringen som avgör hur bra hunden kommer att fungera. För varje hund gör den erfarna personalen på Rehab-avdelningen upp en individuell rehabiliteringsplan utifrån skadornas omfattning och funktionen i benet. Syftet med rehabiliteringen är att återställa en normal ledfunktion och ett normalt rörelsemönster och balans, samt att bygga upp muskelstyrkan.

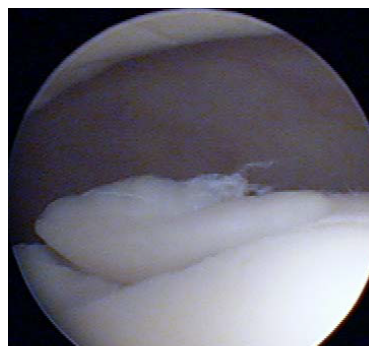
Osteochondros i olika leder

Osteochondros kan drabba de flesta lederna i kroppen. Vanligast är problem i bog-, armbågs-, knä- och hasleder.

Bogleden: OCD-förändringen finns för det mesta på den bakre delen av humerus (överarmsbenets) ledyta, just där belastningen är som störst. OCD i bogleden kan man oftast se direkt på röntgen. Ibland finns OCD på bogbladets ledyta, och då ser man inget på röntgen utan skadan kan bara ses vid artroskopi. Den döda ben-/broskbiten sitter antingen kvar på sin plats eller har

OCD i bogleden (röd pil)

Artroskopibild: OCD i bogleden med löst broskfragment

lossnat och ligger lös i leden.

Prognosen efter artroskopi och rehabilitering är god vid OCD i bogleden. De flesta hundarna blir helt återställda och kan leva ett normalt och aktivt liv.

Armbågsleden: Den vanligaste tillväxtrubbningen är fragmentering av processus coronoideus (FCP). Skadan sitter alltid på den mediala (inre) delen av ulnas (armbågsbenets) ledyta. Det kan vara en större eller flera mindre lösa benbitar, som orsakar stor irritation i leden. Osteochondros på den mediala ledrullen på humerus (överarmsbenet) är också vanlig.

Vid FCP / OCD i armbågsleden är det extra viktigt med tidig diagnos och behandling! Ju tidigare de lösa fragmenten kan tas bort med artroskopi, desto mindre skador hinner uppstå i leden. Om hunden kommer tidigt till behandling är prognosen god efter artroskopi och rehabilitering. Även i senare stadier gör man stor nytta med behandlingen, men då kan hunden få vissa kvarstående besvär från leden.

Knäleden: Osteochondros kan finnas på ett par olika ställen i leden. Ibland kan man se osteochondrosen direkt på en röntgenbild, och då är diagnosen lätt att ställa. Men i de flesta fallen sitter OCD:n mot centrum av leden på ett sådant sätt att den inte kan ses på röntgen. Många hundar med OCD i knäleden får hálta på bakbenet redan som unga. Men när förändringarna är dubbelsidiga kan det vara svårt att se för husse och matte. Då uppstår en kronisk ledinflammation som med tiden skadar leden ytterligare. Korsband och menisker blir försvagade så att de till slut går sönder. Först när korsbandet har gått av upptäcks osteochondrosen.

Prognosen vid OCD i knäleden är god vid tidig artroskopisk operation och rehabilitering. Om det gått lång tid och det redan finns mer eller mindre omfattande artros i knäleden och skador på korsband och menisker finns det fortfarande goda möjligheter att återställa en bra funktion. Se separat länk TPLO.

Hasleden: Osteochondrosen sitter alltid på den mediala (inre) ledrullen på talus (hasbenet). OCD ger tidigt en påtaglig hálta. Vid tidig operation och efterföljande rehabilitering är prognosen skaplig, men leden blir alltid något stelare än normalt. Ibland är osteochondrosen så omfattande att en stor del av ledytan är skadad, och då är prognosen sämre.

